

REFLECȚII DESPRE PLEONASM ȘI TAUTOLOGIE

REFLECTIONS ON PLEONASM AND TAUTOLOGY

EUGENIA DODON¹,doctor în filologie, conferențiar universitar,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

CZU 811.135.1'373.612.4:7

În literatura lingvistică s-a discutat, în repetate rânduri, despre pleonasm ca greșeală de exprimare. Cu toate acestea, el se mai atestă în vorbirea curentă, în presă, și nu numai. În articolul respectiv vom analiza unele cazuri frecvente în care apare pleonasmul, referindu-ne la exemple concludente, pe care le-am selectat, cu precădere, din texte ce țin de domeniul artei.

De asemenea, vom specifica lapidar corelația dintre pleonasm și tautologie ca figuri de stil, caracterul lor individualizat în contextul artistic – o varietate de repetiție justificabilă, cu diferite accente de expresie.

Cuvinte-cheie: pleonasm, redundanță, tautologie, repetiție, eroare de exprimare

In the linguistic literature, we have repeatedly talked about pleonasm as a mistake of expression. However, it is still attested in current speech, in the press, and beyond. In this article, we will analyze some common cases in which the pleonasm appears, referring to conclusive examples, which we have selected, especially, from texts related to the field of art.

Also, we will specify the correlation between the pleonasm and tautology as figures of style, their individual character in the artistic context – a variety of justifiable repetition, with different accents of expression.

Keywords: pleonasm, redundancy, tautology, repetition, error of expression

Introducere

În diverse studii, îndeosebi, în cele cu privire la cultivarea limbii, deseori, s-a examinat pleonasmul ca eroare ce afectează structura logică a mesajului, coerența și coeziunea textului, a actului de comunicare, în ansamblu. Totuși, ca greșeală de exprimare, dar și de logică, el rezistă oricăror critici dure, ironice, în același timp, fiind mai răspândit în limbajul uzual, al mass-mediei, chiar și în unele manuale din învățământul de toate gradele. Cert e că acest lucru îl influențează nefavorabil pe „consumatorul” autohton (cititor, auditor, spectator). În locul unor veritabile mostre de limbă literară standard, ce ar trebui să se promoveze pretutindeni, observăm unele inadvertențe ce alterează orice comunicare [1, p. 204].

Prin urmare, credem că e util să reactualizăm acest subiect. Punând accentul pe latura lui aplicativă, e oportun să analizăm cele mai des întâlnite structuri pleonastice: vorbitorul actual, mereu grăbit, uneori, neatent la ceea ce rostește, deocamdată, nicidecum nu reacționează pentru a se debarasa de ele.

Definiția și criteriile de clasificare a pleonasmului

Să ne reamintim, mai întâi, ce este pleonasmul. Evident, sunt mai multe definiții, ce diferă necesar de la un autor la altul, unele laconice, altele ample, toate reflectând, efectiv, specificul acestui fenomen lingvistic complex. O definiție clară, exhaustivă chiar, în viziunea noastră, este formulată de M. Avram: „Folosirea mai multor elemente de expresie decât ar fi strict necesar pentru redarea unui anumit conținut, alăturarea unor elemente care au înțeles identic ori asemănător sau dintre care unul se cuprinde în altul” [2, p. 3]. Această definiție, după cum constată M. Avram, nu ia în considerare unele cuvinte, ci elemente de expresie care pot fi constituate ale unei singure vocabule, când vizează pleonasmul intern [2, p. 4].

1 E-mail: rosabucovina@gmail.com

Pe material românesc, renumiți cercetători – Al. Graur, M. Avram, Th. Hristea, I.-Șt. Rădulescu, V. Guțu Romalo, D.N. Uritescu, R. Bogdan, I. Condrea, V. Marin, I. Melniciuc, El. Grosu ș.a., în baza unor principii pertinente, au încercat să delimiteze câteva tipuri de pleonasm, să determine particularitățile lor esențiale, identificând cauzele apariției acestora. Semnalăm că până acum nu există o clasificare netă a pleonasmului în limba română, întrucât el este variat și se poate caracteriza din mai multe perspective. Plecând de la compartimentul limbii pe care îl vizează, M. Avram, bunăoară, distinge pleonasm lexical, gramatical și lexico-gramatical [2, p. 3-4]. Potrivit A. Stoichițoiu-Ichim, din categoria celor lexicale fac parte pleonasmul semantic, etimologic și ale derivării [3, p. 7-8], primele două fiind recunoscute și de G. Angelescu [4, p. 6]. Conform modului de exprimare, D.N. Uritescu deosebește pleonasmul popular, cult, semicult [5, p. 86-88]. În general, se acordă atenție deosebită pleonasmelor lexicale, care sunt mai numeroase. Acestea, de regulă, se indică în dicționarele de pleonasm și în manualele școlare de limba română. De exemplu: *persuasiune convingătoare, a cere o solicitare, a face planuri pe viitor, perioadă de timp* ș.a., ce conțin, după cum e ușor a observa, lexeme cu sens identic. Din șirul exemplelor excerptate, ne-am dat seama că acestea sunt cele mai frecvente. Iată modele concrete din context, când un substantiv e precedat sau e urmat de un adjectiv cu același sens, dublându-și întocmai determinatul: (1) „Cunoașterea în profunzime **a celor mai specifice trăsături** de tehnică violonistică o va dovedi compozitorul...” [6, p. 314]. S-a alăturat adjectivul *specifice*, al cărui sens este inclus în semantismul cuvântului determinat. Iată ce cuprinde seria sinonimică a determinatului: 1) linie, contur; 2) aspect, *specific*, caracteristică [7, p. 252]. Era de ajuns să se spună: „Cunoașterea în profunzime **a trăsăturilor** de tehnică violonistică...”; (2) „Verticalitatea, orizontalitatea, greutatea, densitatea și importanța acordată luminii și spațiului sunt **trăsăturile caracteristice** ale creației lui Brâncuși” [8]. Deci, se va utiliza doar substantivul *trăsăturile*; (3) „**Importanța** lui Beethoven în muzică **este semnificativă** și din perspectiva transformării rolului compozitorului în societate” [9]. Chiar dacă e o oarecare distanță între cuvintele evidențiate, ele s-au folosit necorespunzător. Pentru a ne convinge, să vedem ce sinonime posedă adjectivul *semnificativ*: a) *expresiv, revelator, sugestiv, grăitor*; b) *însemnat, important, valoros, de preț* [7, p. 225]. Astfel, vom scrie: „**Importanța** (ori **semnificatia**) lui Beethoven în muzică e relevantă...”; (4) „Aceste caiete, de diverse tipuri și mărimi, au fost împrăștiate de prieteni și moștenitori după moartea sa, **marea majoritate** ajungând în final în colecții de prestigiu...” [10]. Aici, se cerea numai substantivul articulat hotărât *majoritatea*; (5) „Îndurerat de aceste pierderi, Giuseppe Verdi se reculege și își continuă activitatea componistică cu opera *Un giorno di regno*, care înregistrează însă un **total fiasco**” [11]. Substantivul *livresc fiasco* are sensul de insucces total, eșec. În acest caz, comentariile sunt de prisos.

La aceeași categorie de pleonasm, adică lexicale, se referă și exemplele: (1) „Pe parcursul anului 1992, Patricia Kaas se retrage din lumina reflectoarelor, preferând să petreacă **o perioadă de timp** alături de familia sa” [12]. Era suficient numai un lexem (*o perioadă* sau *un timp*); (2) „După ce s-a terminat turneul, Brian May **s-a întors înapoi** la studio...” [13]. E necesar a exclude adverbialul *înapoi*, fiindcă verbul reflexiv *a se întoarce* semnifică *a veni înapoi*. Drept argument e enunțul în care verbul acesta e întrebuințat corect: „În 1508, Leonardo da Vinci **s-a întors** în Milano...” [10].

În ceea ce privește pleonasmul gramatical, aidoma M. Avram [2, p. 3], D.N. Uritescu afirmă că ele „se produc datorită cumulului inutil de mărci gramaticale pentru exprimarea unei secvențe lingvistice în ipostaza sa morfologică sau sintactică” [5, p. 53]. Prin intermediul unor exemple edificatoare autorul demonstrează *in extenso* specificul pleonasmelor morfologice și sintactice, care se încadrează în această clasă.

Pleonasmul frecvent și cauzele apariției lor

În limba română, după cum se știe, există adjective și adverbe care, prin caracterul și semantica (originea sau structura) lor, exprimă un grad de comparație: *complet, colosal, desăvârșit, extrem, enorm, esențial, excelent, extraordinar, fenomenal, final, formidabil, fundamental, genial, grand-*

os, imens, important, infim, inferior, superior, întreg, major, maxim, minim, optim, perfect, principal, remarcabil, suprem, ulterior, universal ș.a. [14, p. 8-9].

În accepția lui D.N. Uritescu, adjectivele *optim, maxim, minim, proxim, infim, extrem, suprem, ultim* etc. sunt superlative etimologice, suficiente pentru a reda ideea de superlativ în înșiruirea de vocabule ce urmărește sesizarea acestui sens [5, p. 56]. Adjectivele cu sensul de superlativ absolut, însă cu formă de pozitiv (*splendid, culminant, sublim, admirabil*) și echivalentele semantice ale morfemului de superlativ absolut (*extrem de, extraordinar de, grozav de, teribil de, prea tare*) formează pleonasme ce trebuie respinse [5, p. 58].

Asemenea pleonasme se atestă, de obicei, în descrieri despre valoarea unei lucrări, în texte despre viața și activitatea unei personalități, în cazul nostru, din sfera artei (cântăreț, compozitor, pictor, sculptor etc.). Dorind să scoată în vileag contribuția acesteia într-un anumit domeniu, autorii apelează la unele calificative (adjective, adverbe la comparativ ori la superlativ). Majoritatea lor sunt de origine latină, unele vin din limbile italiană, franceză, prin natura lor lexicală redau sensuri ce nu se pot compara. Să observăm, mai întâi, exemple adecvate: (1) „Ne-am dat seama că muzica *e importantă* și pentru imaginea unei țări” [15]; (2) „Niccolò Paganini a devenit *celebru* pe plan internațional încă de la frageda vârstă de 22 de ani. Deși erau mulți muzicieni foarte buni, *renumiți* în Europa, Paganini atrăgea mulțimile într-un fel deosebit de ceilalți...” [16].

Acum că apelăm la exemple în care adjectivele incomparabile, prin semnificația ce o comportă, se utilizează, firește, impropriu la superlativ: (1) „George Enescu, compozitor, violonist, pedagog, pianist și dirijor, este considerat *cel mai important* muzician român” [17]; (2) „În 1480, Leonardo da Vinci a primit două comenzi *extrem de importante* și a început o altă lucrare, care se va dovedi revoluționară din punctul de vedere al compoziției. *Cea mai renumită* lucrare a lui Leonardo da Vinci, realizată în 1490, a fost *Cina cea de Taină*. Încă din timpul vieții, Leonardo era *atât de renumit*, încât regele Franței îl considera un fel de trofeu, de comoară neprețuită a țării sale, declarând că avea să stea pe cheltuiala sa până la sfârșitul vieții” [10]. Textul despre remarcabila personalitate italiană, ceea ce e regretabil, abundă în pleonasme de acest gen; (3) „Ciprian Porumbescu a fost *unul dintre cei mai faimoși* compozitori pe vremea sa” [18]; (4) „W.A. Mozart a fost un compozitor german și austriac, unul din *cei mai prodigioși* și talentați creatori în domeniul muzicii clasice” [19]; (5) „*Cel mai notabil* aspect al melodiilor sale este faptul că acesta introducea în melodii diverse stiluri de muzică, printre care se numărau rock, heavy, metal, pop, dar și disco” [20].

Șirul mostrelor cu pleonasme ce cuprind adjective la superlativul relativ și absolut ar putea continua, dar și acestea sunt destule, pentru a confirma faptul că ele sunt incomparabile, de aceea urmează să se folosească forma lor inițială (*important(e), renumit(ă), faimoși, prodigioși, notabil*).

Exemple analoage, din păcate, se găsesc și în unele lucrări semnate de autori prestigioși: (1) „Sunt și în romantism partituri *mai puțin valoroase*” [21, p. 109]; (2) „Școala vieneză clasică, *cea mai ilustră* dintre toate câte s-au afirmat de-a lungul vremii, a fost alcătuită din muzicieni de geniu ce au trăit anii lor de glorie la Viena...” [22, p. 17].

În niciun caz nu poate fi tolerat pleonasmul din propoziția ce urmează: „Niccolò Paganini este unul din *cei mai faimoși virtuozii* ai viorii și este considerat unul dintre cei mai mari violoniști din toate timpurile...” [23]. Aici, este o asociere nepotrivită a adjectivului *faimos*, ce constituie un șir sinonimic cu alte cuvinte: *renumit, vestit, celebru, foarte cunoscut, reputat, strălucit* [7, p. 88]. Alături de *faimos* niciun adjectiv nu poate fi comparat, cu atât mai mult este imposibil ca cel dintâi să se îmbine cu superlativul *virtuoz*. Acesta din urmă semnifică un artist instrumentist sau un solist, care stăpânește în mod desăvârșit tehnica execuției muzicale, formând seria sinonimică: *maestru, as, celebritate, expert* [7, p. 266]. Astfel, e de la sine înțeleasă incompatibilitatea sa semantică cu adjectivul dat. Era oportun a scrie: *este un faimos (sau un virtuoz) al viorii*.

Constatăm că în limbajul online și în diverse texte, nu doar în cele ce se referă la artă, se atestă din abundență asemenea pleonasme. A se vedea: „Dovleceii se cultivă pe parcursul anului, însă *cea mai*

optimă perioadă este între lunile mai și iulie” [24]. Era necesar să se scrie: însă perioada *optimă* este între lunile mai și iulie.

M. Avram e de părere că formele și construcțiile gramaticale de felul: dublarea-anticiparea și reluarea complementului direct și a celui indirect printr-un pronume personal aton ori reflexiv [2, p. 3]: *l-am acompaniat pe acest interpret de muzică populară; se cunoaște pe sine de multă vreme; nu i-am transmis la timp compozitorului meu preferat textul cântecului* sunt pleonasm gramaticale, cu toate că acestea circulă în limba română, fiind adecvate normelor literare.

Chiar dacă se întrebuițează mai rar în limba română, M. Avram susține existența pleonasmelor lexico-gramaticale. Acestea constituie un tip mixt: asocieri nepotrivite între prepoziții (*este o problemă cardinală drept pentru care optează mai multă lume*), conjuncții (*dar însă nu e tocmai așa*) și între unele adverbe (*decât numai împreună cu el vom reuși, mai și minte, uneori*) [2, p. 4]. Identificând acest gen de pleonasm, D.N. Uritescu motivează că secvențele lingvistice care le constituie sunt unități lexicale distincte și realizează anumite funcții gramaticale [5, p. 63].

Din punct de vedere al formei sau al structurii, se deosebesc pleonasm interne și externe. Primele apar în structura unui cuvânt sau a unei forme flexionare, bunăoară, atașarea prefixului *co-* la lexeme ce redau prin ele însele asocierea [2, p. 4]. Indicăm o listă de cuvinte ce conțin astfel de prefixe foarte frecvent. De exemplu, prefixul *co-*: *a coexistă (coexistență), a coabita (coabitare), coautor (coautoare), a coparticipa (coparticipant, coparticipare), a coopera (cooperare)*; prefixul *con-*: *a conlocui (conlocuitor, conlocuitoare, conlocuire), a conviețui (conviețuire)*; prefixul *com -*: *compatriot (compatriotă)* etc. Ele sunt inacceptabile în îmbinare cu prepoziția *cu* și locuțiunile prepoziționale împreună (*cu*), *alături (de)*. Deci, este incorect să folosim asocieri de tipul *a coabita cu, a coexistă cu* ș.a. Necunoașterea sau neglijarea semnificației unor afixe (de obicei, neologice), al căror înțeles se reia în același enunț printr-un cuvânt de sine stătător, conduc la un pleonasm „al derivării” [3, p. 8]. Pleonasm interne avem și atunci când se adaugă prefixe superlative la cuvinte cu sens – sau și sufix – superlativ (*ultraexcelent, ultrararisim* ș.a.) [2, p. 4]. Auzim, uneori, cum se optează pentru asemenea îmbinări: *un roman ultraexcelent, bijuterii ultrararisime*.

Să apelăm la exemple contextuale: (1) „La începuturi, formația *El canto del loco* mai **colabora cu o vocalistă, un baterist, un basist și cu un alt chitarist**, care a renunțat la colaborare înaintea primului lor concert, din lipsa timpului...” [25]; (2) „Doina Badea a absolvit Școala Populară de Artă din Craiova și imediat a început **colaborarea cu corul** Filarmonicii de Stat *Oltenia*, cu care a avut mai multe turnee și spectacole. **A colaborat cu** teatre muzicale și de revistă din țară” [26]; (3) „... la scurt timp, Patricia Kaas se mută în Zürich, Elveția, după ce **conviețuise cu** Bergmon timp de șase ani în Paris” [12]. Pentru a evita pleonasmul din aceste enunțuri va trebui să recurgem la unele modificări formale, ce nu afectează conținutul lor: (1) *La începuturi mai exista o colaborare între formația El canto del loco și o vocalistă, un baterist ...*, care a renunțat la aceasta înainte de primul lor concert, din lipsă de timp; (2) *După absolvirea Școlii Populare de Artă de către Doina Badea, imediat a început o colaborare între ea și corul Filarmonicii de Stat Oltenia... A avut loc o colaborare între teatrele muzicale și cele de revistă din țară*; (3) *Patricia Kaas și Bergmon au conviețuit* șase ani în Paris, la scurtă vreme însă, ea se mută la Zürich, în Elveția.

În comparație cu pleonasmul interne, cele externe sau extrinseci sunt mult mai numeroase. Ele apar în context atunci când se combină două ori mai multe elemente de expresie (cuvinte, formanți), fiind simple, dacă implică numai două elemente [2, p. 4]: *ascultă din nou iarăși acest cântec sau reascultă iarăși...*, în loc de *ascultă din nou (sau iarăși) acest cântec ori reascultă...* Sunt complexe, în cazul în care includ mai mult de două elemente [2, p. 4]: *reinterpretează din nou iarăși melodia solicitată; reinterpretează sau interpretează din nou ...; chiar el însuși* în persoană nu e de acord cu opinia compozitorului său, în loc de *el sau chiar însuși...* Iată și un exemplu contextual: „Când Rafael sosește la Florența în anul 1504, gloria artei florentine începuse să pălească, dar dovezile epocii sale de aur **mai erau încă vii**” [27]. Este mai mult decât limpede că unul dintre cele două adverbe evidențiate trebuie exclus.

E de notat că în limba română se cunosc o serie de cuvinte (verbe, adjective, substantive) formate cu prefixul *re-*, ce arată un sens iterativ și se utilizează separat, fără a li se alătura alte lexeme identice ca semnificație. Prezentăm cele mai frecvente verbe, de la care se pot forma și derivatele lor: ***a reactualiza, a reacumula, a readuce, a reafirma, a reajusta, a realege, a realimenta, a reanaliza, a reexamina, a reambala, a reanima, a reapărea, a reasigura, a reaudia, a reclasifica, a recompune, a reconstitui, a reconstrui, a reconfirma, a reconsolida, a redeschide, a redescoperi, a reedita, a reeduca, a reevalua, a reimprima, a reorchestra, a rescree*** ș.a. Totodată, subliniem că există și unele cuvinte în care prefixul *re* - nu este element de derivare: ***a reacționa, a realiza (realizare, realizat, realizator), a reclama (reclamat, reclamant, reclamație), a rectifica (rectificare, rectificat), a remunera (remunerație, remunerat), a revendica (revendicare, revendicativ)*** etc. Acestea, desigur, se potrivesc asocierii lor cu diverse adverbe (de exemplu, *a realiza iarăși o sarcină identică*).

Revenind la pleonasmul extern, ne raliem la opinia M. Avram, care susține că ele se mai pot clasifica după apropierea/depărtarea dintre termenii pleonasmului, ce pot să se afle în vecinătatea imediată [2, p. 4]. De exemplu: *eu ți-aș face o vizită, dar însă el este împotriva; acești profesori, deși talentați, se limitează numai la o metodă de predare a temei sau la depărtare unul de altul: eu vreau să merg la acest concert, dar el însă nu-mi permite; se limitează la un procedeu numai; au coexistat o perioadă îndelungată împreună etc.*

În viziunea M. Avram, pleonasmul extern se pot diviza și după raportul gramatical ce se stabilește între termenii acestora. Deci, în acest caz, vom distinge pleonasm create prin coordonare copulativă (ori prin juxtapunere): ***dar însă, decât numai, el însuși în persoană***, ori prin joncțiune (cu și): ***vrednic și demn, propriu și personal, a colabora și a conlucra, având în vedere și luând în considerare*** etc. și cele formate prin subordonare, între determinat și determinant: întrajutorare reciprocă, ***a se returna înapoi, prefer mai bine, a menține în continuare*** ș.a., între determinat și elementul de relație al determinativului: ***a se opune împotriva cuiva, a avea o repulsie contra acestora*** ori între determinanți de diverse grade: ***posibilitatea nemijlocită de a lua contact direct; o adunare festivă dedicată sărbătorii*** ș.a. [2, p. 4].

După sensul ce-l exprimă termenii pleonasmului, cercetătorii identifică pleonasm totale, când termenii se suprapun integral (ele sunt realizate prin coordonare, unele și prin subordonare: ***tentativă de încercare, e cu puțință să poată*** etc.) și parțiale, dacă coincid doar unele elemente din structura termenilor pleonasmului, mai ales când se îmbină cuvinte derivate cu sufixe (*un experiment ar putea fi demonstrabil*) sau cu prefixe: ***a reexamina din nou acest subiect, conviețuiesc împreună demult*** și compuse: *i-au depistat alcoolemie în sânge; hemoragie de sânge* etc. [2, p. 5].

E necesar să remarcăm: alăturarea îmbinărilor verbale (*a putea fi; a fi posibil; a fi cu puțință*) la derivatele cu sufixul *-bil*, ce exprimă sensul de posibilitate a unei acțiuni (***acceptabil, adaptabil, acordabil, ameliorabil, anulabil, deplasabil, descriptibil, dirijabil, disputabil, divizabil, excitabil, exploatabil, vaccinabil, verificabil, palpabil, permeabil, posibil, previzibil, rabatabil, consolidabil, vandabil, reversibil, rezolvabil, reziliabil, separabil*** ș.a.), cauzează pleonasm pe care trebuie să le eliminăm din orice context. De exemplu: „Reformele, precum se știe, ***pot fi vizibile*** sau mai puțin ***vizibile***” [28, p. 14]. Corect: ... precum, se știe, ***vizibile***...

În același timp, trebuie să se rețină că nu toate adjectivele cu segmentul *-bil* exprimă ideea de posibilitate, permițând, astfel, asocierea cu expresiile verbale amintite [29, p. 145]. De exemplu: *abominabil, adorabil, lamentabil, responsabil, veritabil, viabil, agreabil, echitabil, favorabil, defavorabil, perisabil, prezentabil, veritabil, fiabil* ș.a.

În corespundere cu principiul de natură calitativă, se cunosc pleonasm perfecte sau absolute. Din acest tip fac parte acele pleonasm între ai căror termeni este o identitate de înțeles (cele totale sunt, totodată, și perfecte): ***greu și dificil*** și aproximative ori relative, între ai căror termeni sunt similitudini semantice: ***dificil și complex***. Să observăm un exemplu din context: „Considerat ca fiind unul din cei mai buni cântăreți din toate timpurile, Freddie Mercury avea o voce ***deosebită și distinctivă***,

incluzând un ambitus de 4 octave” [20]. Observăm, în acest enunț, asocierea a două sinonime, aflate în relație de coordonare joncțională (de ex., **a relata și a povesti**).

M. Avram mai concretizează că pleonasmul perfect este categoric, reale ori autentice, de regulă, unanim interpretate ca atare. Cele aproximative – discutabile, într-o oarecare măsură, depind de gradul de asemănare dintre termenii lor, iar, uneori, chiar false (aparente). În rândul celor din urmă intră îmbinări ca: **felul cum, locul unde** ș.a. [2, p. 5].

Concluzionând, accentuăm că M. Avram a efectuat, de facto, unele clasificări descriptive, pe care ne-am bazat, în special, la explicarea exemplelor contextuale. Într-adevăr, ele reprezintă interes științific, care ar trebui să se ia în considerare la o aprofundare investigativă a acestui fenomen lingvistic.

Din punct de vedere al corectitudinii lingvistice, urmează a diferenția pleonasmul intolerabil (supărătoare sau vicioasă): **a relua din nou o temă de cercetare; vestigii trecute; se conține în cuprins** etc. M. Avram condamnă, pe bună dreptate, aceste pleonasmuri, deoarece ele îl deranjează pe un bun cunoscător al limbii române. Fără îndoială, cel ce se respectă nu va admite astfel de structuri pleonastice: **mijloace mass-media, alegeri electorale, conducere magistrală, aniversarea unor ani** etc. Totodată, în conformitate cu același criteriu, sunt și pleonasmuri tolerabile, pe care le găsim în expresii idiomatice fixe: **praf și pulbere, întuneric beznă** și în construcții gramaticalizate, despre care am amintit anterior (dublarea complementului direct și a celui indirect printr-o formă pronominală neaccentuată) [2, p. 6].

D.N. Uritescu explică în detalii ce se subînțelege prin pleonasmul intolerabil și tolerabil, ce rol au cele din urmă [5, p. 75-82]. Așadar, trebuie evitat pleonasmul ca eroare de limbă și de gândire, fiind generat de fenomenul impropriității termenilor, care denaturează sensul celor comunicate. Adesea, se îmbină lexeme noi, pe care vorbitorii nu le-au însușit destul de bine, de ex., **alocuțiune, hemoragie, tentativă etc.**, dar și arhaisme cu înțelesul propriu uitat (prepoziția **drept** în structura **drept pentru care**) [2, p. 5].

Ca o consecință a ignoranței/inculturii și a neatenției, fără a avea scopul de a releva un conținut sugestiv, pleonasmul este, indiscutabil, o greșeală neadmisibilă. Acest gând e completat de A. Stoichițoiu -Ichim, care confirmă, cu deplin temei, că anume „necunoașterea sensului unor neologisme imprumutate, neatenția, neglijența în exprimare sau preluarea fără discernământ a unor clișee vehiculate de mass-media dau naștere unor combinații redundante din punct de vedere semantic” [3, p. 7].

După cum s-a putut lesne constata, și în textele din sfera artei sunt prezente pleonasmul intolerabil, ceea ce denotă o cunoaștere insuficientă sau inexactă a cuvintelor folosite. Astfel, în accepția A. Stoichițoiu-Ichim, asocierile incorecte dintre termenii proprii limbii române sunt cauzate, în bună parte, de însușirea superficială sau învățarea „după ureche” a semnificației unor neologisme: **ceremonie solemnă, principalele priorități, edilii orașului, revendicări sollicitate, surpriză neașteptată** etc. [3, p. 8].

Corelația dintre pleonasm și alte fapte de limbă asemănătoare

Specialiștii în materie au observat deosebiri și similitudini între aceste fenomene: pleonasm, tautologie, redundanță, repetiție, lesne confundabile. Considerată o varietate a pleonasmului, tautologia reprezintă repetarea exactă, literală sau foarte apropiată a cuvintelor omorizice (se poate **să propun o propunere**) [1, p. 202], ceea ce, în această situație, este un lapsus linguae, precum se constată și în fraza: „**Folosind** aceleași tehnici pe care le-**ați folosit** pentru refren, creați povestea pe care o spune cântecul” [30]. Așa ceva este inacceptabil pentru un vorbitor bine instruit, care, cel puțin, se respectă. Se cer făcute mici rectificări, pentru a scăpa de o tautologie inutilă: **Aplicând aceleași tehnici ...**

Mai mulți cercetători (Al. Graur, M. Avram, V. Marin, I. Melniciuc, El. Grosu ș.a.) au demonstrat, prin mostre concludente, că pleonasmul și tautologia se atestă în textele populare, folclorice, biblice, poetice, în proză, posedând multiple valori stilistice. Definite în unele lucrări ca figuri de stil, ele se utilizează cu intenția de expresivitate, pentru a pune în relief cele enunțate, fiind plastice, uneori, și

retorice, emfatice sau poetice. E vorba, în primul rând, de expresii idiomatice: *foc și pară, vai și amar* ș.a., totodată, de creații personale, pe care le plăsmuiesc scriitorii talentați: *plânge și suspină, trăind și nemurind* etc. [2, p. 5].

Lingviștii nominalizați au observat, cu adevărat, că poeții și scriitorii consacrați (M. Eminescu, G. Coșbuc, V. Alecsandri, I. Creangă, T. Arghezi ș.a.) au apelat la pleonasm/tautologie, pentru a contura conținutul sugestiv, ideile semnificative ale operei. M. Avram afirmă, bunăoară, că pleonasmul vicioasă se găsește în creațiile beletristice ale lui I. Creangă, I.L. Caragiale, V. Alecsandri, pentru a caracteriza într-un mod destul de realist și satiric, în același timp, vorbirea unor personaje [2, p. 6]. El. Grosu descoperă folosirea originală a pleonasmelor în folclorul românesc, specificând plasticitatea limbajului popular (de ex., *a vedea cu ochii, a tăcea din gură, a auzi cu urechile* etc.) [1, p. 202]. O opinie similară are și A. Stoichițoiu-Ichim, care acceptă combinațiile pleonastice fixate în limbă (tipice vorbirii familiare, populare) și motivate, câteodată, prin dorința de subliniere, de rezistență emfatică [3, p. 7].

Tautologia, la fel, e valorificată sub aspect stilistic de către poeți și scriitori – M. Eminescu, G. Coșbuc, I.L. Caragiale ș.a., ceea ce confirmă, printr-o serie de exemple convingătoare, prof. V. Marin [31, p. 115-116].

Poeții contemporani, de asemenea, folosesc tautologia ca fenomen semantic și stilistic. În poezia lui Iu. Filip, *Cu gândul la cer*, se recurge la tautologie ca mijloc de revelare a expresivității versurilor ritmice, a gândurilor pline de dinamism: „Nimic întâmplător nu se întâmplă/în viața noastră *neîntâmplătoare*./În ceruri ecuația e simplă? Dar ce-ncâlceală jos, în furnicare!” [32, p. 375]. Sunt trei cuvinte derivate, cu aceeași rădăcină, diferite ca părți de vorbire (adverb, verb, adjectiv). Prin ele, poetul intensifică ideea despre legătura indispensabilă dintre fenomenele ce au loc în această lume, fiindcă totul e o consecință firească a legilor din Univers.

Structuri pleonastice/tautologice se conțin, după cum susține El. Grosu, în îmbinările-sentințe, fiind concise și accesibile pentru oricine. Anume aici intervine dorința omului de a fi cât mai elocvent, de a formula gânduri impresionante printr-un număr redus de lexeme: *viața-i viață, ce să-i faci; tinerețea-i tinerețe, dar repede trece* ș.a. Cu intenții persuasive și expresive se folosesc proverbele și zicătorile, în a căror componentă intră pleonasmul: *paza bună trece primejdia rea, a lua (cuiva) vorba din gură* etc. [1, p. 202-203].

Precizăm că atât pleonasmul cât și tautologia sunt manifestări ale redundanței – o informație superfluă, redată printr-un surplus de cuvinte sau expresii inutile, ce-l pot deruta ușor pe receptor, mai ales, în procesul de percepere a mesajului scris sau rostit oral. De multe ori, autorii/vorbitorii optează pentru ideea de a concretiza conținutul celor expuse, apelând la sinonime ce nu aduc nimic în plus, ci doar îngreunează înțelegerea mesajului transmis. De exemplu: (1) „Ciprian Porumbescu a lăsat o moștenire de peste 250 de opere, aducându-i *faima și popularitatea* prin scurta viață” [18]. Credem că era suficientă folosirea numai a unui substantiv, căci *faimă* semnifică *renume, reputație*, iar *popularitate* înseamnă același lucru (*faimă, renume*). Ambele lexeme alcătuiesc un șir sinonimic: *faimă, renume, glorie, popularitate*; (2) „Ritualurile de curtat la oameni sunt *sofisticate, complicate*, deseori, *ambigue* și, uneori, *echivoce*, după cum află, mai devreme sau mai târziu, toate femeile în căutarea unui partener” [33, p. 16]. Firește, trebuia să se apeleze doar la un adjectiv: *complicate* sau *echivoce*. Probabil, autorul a vrut să dea o explicație mai amplă primelor adjective (de ex., *sofisticate, ambigue*) prin sinonimele lor, ele fiind zadarnice; (3) „Altă influență a lui Freddie Mercury a fost actrița și cântăreața Liza Minnelli, care a spus despre ea: „Liza, în termeni de talent, se joacă. Ea are *energie și vigoare* pe care o răspândește pe scenă...” [20]. Unul dintre substantive este inutil. Iată ce ne indică dicționarul de sinonime: *energie* (forță, putere, tărie, *vigoare*, vlagă, vioiciune) [7, p. 82]; *vigoare* (forță, putere, *energie*, vitalitate, robustețe) [7, p. 265].

Prin urmare, repetarea unor gânduri, structuri echivalente, cuvinte cu sens identic, în afara oricărui scop stilistic, asemenea pleonasmului, tautologiei, sinonimelor, nu se acceptă într-o exprimare elevată, ce este în concordanță cu normele limbii literare. În exemplele ce urmează, credem că repetarea

e justificată: (1) „Aici, în muzica populară, sunt **toate** trăirile neamului nostru, **toate** emoțiile, **toată** energia și **toată** esența ființei noastre” [34]. Reiterarea adjectivelor pronominale nehotărâte **toate**, **toată** este explicabilă, întrucât ele introduc o nuanță stilistică pronunțată: reliefează semnificația muzicii populare în viața unui neam; (2) „Intenția noastră de a explica faptul că muzica rock include **anumite** elemente de progres tehnic și că în operele din **anumite** stiluri și în compozițiile **anumitor** autori, care adesea sunt și interpreți, pot fi găsite noi valori artistice” [35]. Reluarea adjectivului evidențiat nu e deloc întâmplătoare, deoarece autorul individualizează ce este, în esență, muzica rock, de ce particularități dispune, care e natura ei inedită, potențialul artistic valoros al acestora.

Concluzii

Deci, pleonasmul/tautologia trebuie respinse ca greșeli de exprimare, de logică, de repetiție inutilă, precum e în exemplele: (1) „Fără Enescu, astăzi nu am fi avut multe opere **adânc înrădăcinate** în folclorul românesc, ca cele două *Rapsodii Române*, *Suita orchestrală nr. 3* sau *Sonata pentru vioară*” [15]. Nu era nevoie de adverbul **adânc**, ce face parte din structura construcției participiale determinative. Sensul figurat al participiului adjectivizat îl include, firește, și pe cel al adverbului respectiv. Probabil, autorul a voit să sensibilizeze cititorul, argumentând valoarea creației desăvârșite a lui G. Enescu, contribuția lui incomensurabilă la evoluția muzicii românești; (2) „Voi purta mereu în suflet recunoștința pentru acei oameni din partea satului, lângă care am crescut și de la care am învățat că orice lucru **trainic** trebuie să aibă o **bază solidă**, fără de care nu ar rezista” [35]. Determinativele evidențiate sunt superflue, în opinia noastră. Să vedem sinonimele lor: **trainic** (**solid**, **rezistent**, **durabil**, **tare**, **viabil**, **persistent**) [7, p. 251]; **bază** (1. **temelie**, **fundament**; 2. **temei**, **esență**, **valoare**; 3. **origine**, **izvor**, **rădăcină**, **sorginte**) [7, p. 24]; **solid** (1. **dur**, **tare**, **vârtos**, **rezistent**, **trainic**, **durabil**; 2. **temeinic**, **serios**; 3. **mare**, **voinic**, **robust**, **puternic**, **dârz**, **neînfrânt**) [7, p. 231]. Este vădit că lexemele subliniate reflectă aceeași noțiune, evidențiază aceeași calitate, de aceea adjectivul urmează a fi eludate. Va fi adecvat: ... orice lucru trebuie să aibă **o bază**...; (3) „Înainte ca vocalista Amaia Montero să se unească cu restul grupului, în anul 1996, aceștia deja **formaseră o formație** cu un an înainte, **formație** ce purta numele de *Los sin nombre* (cei fără nume)” [36]. Pentru a exclude tautologia, în acest enunț, vom efectua unele schimbări: ... au creat **o formație** cu un an înainte, ce purta numele ...

Pleonasmul/tautologia, repetiția se pot accepta ca figuri de stil în circumstanțe bine determinate. Utilizate cu anumite intenții, ele reprezintă procedee stilistice foarte expresive și contribuie la exprimarea ideilor ce sunt de o intensitate vibrantă.

Totodată, pentru a nu crea asocieri pleonastice intolerabile și a exclude orice improprietați semantice de felul celor discutate aici, e nevoie să posedăm normele lexicale și gramaticale ale limbii române, să avem formată deprinderea de a consulta permanent dicționarele, precum recomandă A. Stoichițoiu-Ichim, „a realiza o lectură „conștientă” a datelor cuprinse în aceste lucrări descriptiv-normative” [3, p. 9].

Referințe bibliografice

1. GROSU, E. Pleonasmul: persuadare și eroare. In: *Limba română*. 2003, nr. 6/8, pp. 202–207.
2. AVRAM, M. Pleonasmul și tautologia. In: *Limba și literatura română*. 1996, nr. 3, pp. 3–6.
3. STOICHIȚOIU-ICHIM, A. Corectitudine și greșală în semantică. In: *Limba și literatura română*. 1995, nr. ¾, pp. 7–9.
4. ANGELESCU, G. *Dicționar de pleonasm*. București: Coresi, 1998.
5. URITESCU, D.N. *Greșeli de exprimare*. Vol. 1. București: Steaua Procion, 1999.
6. ȘTEFĂNESCU, I. *O istorie a muzicii universale: de la Bach la Beethoven*. București: Editura Fundației Culturale Române, 1996.
7. BULGĂR, Gh. *Dicționar de sinonime*. Chișinău: Știința, 2014.
8. Constantin Brâncuși. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 13 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.wikipedia.org/wiki/Constantin_Brâncuși.
9. Ludwig van Beethoven. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 29 mai 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Ludwig_van_Beethoven.

10. Leonardo da Vinci. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 7 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci.
11. Giuseppe Verdi. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 20 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Giuseppe_Verdi.
12. Patricia Kaas. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 7 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Patricia_Kaas.
13. Brian May. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 7 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Brian_May.
14. MUREȘANU, Il. *Capcane ale limbii române: modele, teste, dicționare, rezolvări*. Cluj-Napoca: Casa Cărții de Știință, 1998.
15. 5 artiști români cu care ne mândrim în muzică [online]. In: *Metropotam*: [site]. 30 noiem. 2012. [accesat 9 iul. 2019]. Disponibil: <http://metropotam.ro/La-zi/5-artisti-romani-cu-care-ne-mandrim-in-muzica-art3006528494/>.
16. *De ce era numit Paganini „violonistul diavolului”? Boala din spatele talentului* [online]. [accesat: 14 iul. 2019]. Disponibil: VIDEO/adevărul.ro, <https://adevărul.ro>.
17. George Enescu. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 6 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/George_Enescu.
18. Ciprian Porumbescu. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 6 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Ciprian_Porumbescu.
19. *Compozitori celebri* [online]. [accesat 6 iul. 2019]. Disponibil: <https://sites.google.com>.
20. Freddie Mercury. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 9 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Freddie_Mercury.
21. VASILIU, A. *Dialoguri neprotocolare*. Iași: Cronica, 2005.
22. ȘTEFĂNESCU, I. *O istorie a muzicii universale: de la Schubert la Brahms*. București: Editura Fundației Culturale Române, 1988.
23. Niccolò Paganini. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 7 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Niccolò_Paganini.
24. Sucul de dovlecei sau zucchini – proprietăți, beneficii și contraindicații [online]. In: *Blogul lui Jorjette* [accesat 16 iul. 2019]. Disponibil: <https://jorjette.ro/sucul-de-dovlecei-beneficii/>.
25. El Canto del Loco. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 10 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/El_Canto_del_Loco.
26. Doina Badea. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 1 oct. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Doina_Badea.
27. Rafael. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 7 iul. 2019]. Disponibil: <https://ro.m.wikipedia.org/wiki/Rafael>.
28. *Monitor guvernamental*. Chișinău, 2012, nr. 10.
29. DRAGOMIRESCU, A., NICOLAE, Al. *101 greșeli de lexic și de semantică*. București: Humanitas, 2011.
30. *3 moduri de a deveni scriitor de texte muzicale* [online]. [accesat 21 iul. 2019]. Disponibil: <https://gtemata.ru>.
31. MARIN, V. *Stilistică și cultivare a vorbirii*. Chișinău: Lumina, 1991.
32. FILIP, Iu. *De ce mă doare inima*. Iași: Tipo Moldova, 2012.
33. *Ioana* (revistă). București, 2018, nr. 6.
34. Cătălin Doinaș - artistul de suflut al Țării Făgărașului [online]. In: *Salut Făgăraș*: [site]. [accesat 9 iul. 2019]. Disponibil: <http://salutfagaras.ro/catalin-doinas-artistul-de-suflet-al-tarii-fagarasului/>
35. *Arta sunetelor* [online]: antologie. [accesat 9 iul. 2019]. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=IUSTDwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=ru#v=onepage&q&f=false>
36. *La Oreja de Van Gogh*. In: *Wikipedia* [online]: Enciclopedia liberă. [accesat 16 iul. 2019]. Disponibil: https://ro.m.wikipedia.org/wiki/La_Oreja_de_Van_Gogh